

kenisgeving, levert genuanceerde beelden op en laat zich lastig vertalen naar concreet beleid. Volgens Arbonés Aran blijven beleidsmakers vasthouden aan marktonderzoek dat vooral voorziet in hun eigen behoeften. Ook blijven stad en onderwijsinstellingen zich profileren in de geijkte marketingtermen, zonder dat ze inzicht hebben in wat studenten werkelijk beweegt.

De onderzoekster identificeert in Amsterdam vijf relevante *tribes*: internationale studenten, corpsstudenten, creatievelingen, Ajaxsupporters en hiphoppers. De eerste twee bestaan exclusief uit studenten, de andere drie zijn breder.

Arbonés Aran maakt gebruik van video's, postings, blogs, websites, interviews, boeken. Aan de hand van tekstuele analyse van dit materiaal probeert ze grip te krijgen op de drijfveren en motieven van de *tribes*. Voor de creatievelingen, bijvoorbeeld, zijn de drijfveren een droom realiseren (boek schrijven, film maken) en een plaats verwerven in het stedelijke culturele leven. Voor hen ligt de charme in het onverwachte. Corpsstudenten daarentegen organiseren hun verenigingsleven volgens strakke regels en tradities.

Voor hun identiteitsvorming maken studenten gebruik van ideeën over *lifestyle* en van stereotiepe denkbeelden. Bij de eerste gaat het om een dynamisch geheel van kledingstijl, omgangsvormen, uitgaansactiviteiten. De denkbeelden zijn vaak bestendiger en strekken zich uit over generaties.

Een belangrijk aspect van het onderzoek is hoe studenten gebruikmaken van de stad om hun identiteit verder te ontwikkelen. De profilering van Amsterdam als tolerante stad wekt de indruk dat studenten alles wat de stad biedt

zouden kunnen benutten in hun ontwikkeling. Dit zou zichtbaar moeten zijn in fysieke vermenigving van *tribes* in de stad.

In de praktijk blijken er duidelijke scheidslijnen te zijn en verdelen *tribes* zich over eigen stedelijke locaties en gebieden. Mooi voorbeeld zijn de Wallen, waar de vijf genoemde *tribes*, zelfs als ze zich in hetzelfde gebied ophouden, een eigen ruimte innemen en niet met elkaar mengen.

Bij de keuze voor een bepaalde identiteit spelen sociale klasse, etniciteit en buurt nog steeds een grote rol. De stad is in dat opzicht minder tolerant dan het zich doet voorkomen. Volgens Arbonés Aran is 'de denkbeeldige stadskaart van Amsterdam' geenszins louter een smeltkroes. Die heeft 'duidelijk afgebakende grenzen' in termen van 'wie waarbij hoort'. Een ander interessante constatering is dat hoewel het lijkt alsof een student een stereotiepe invulling geeft aan zijn identiteit het voor hem aanvoelt als authentiek.

De manier waarop de *tribes* tegen een opleiding aankijken verschilt. Voor corpsstudenten is een studie een vanzelfsprekend onderdeel van hun leven. Voor creatievelingen is het bijzaak; zonder opleiding redden ze het ook. Ajaxsupporters bestaan in alle soorten en maten (hooligan, de echte fan, de successupporter) en zijn te vinden in alle onderwijssectoren. Hiphoppers zijn ook verdeeld over alle onderwijssectoren, beschouwen hun subcultuur als leeromgeving en kijken neer op een formele opleiding. Voor internationale studenten geldt vooral de buitenlandervaring.

Voor de Amsterdamse onderwijsinstellingen is relevant dat deze groepen veel tijd besteden aan activiteiten buiten de studie. Verontrustend, volgens Arbonés

Aran, is dat bijna geen enkele student voor Amsterdam heeft gekozen vanwege de kwaliteit van de studie. Ze spreekt de hoop uit dat haar onderzoek bijdraagt "aan de ontwikkeling van een bestendige en onderbouwde positionering van Amsterdam en zijn onderwijsinstellingen als de gastvrije en tolerante stad, waarin jongvolwassenen daadwerkelijk de mogelijkheid hebben om een betere versie van zichzelf te worden".

Het proefschrift geeft een inspirerende andere kijk op studenten en biedt een rijke bron aan informatie over de beschreven *tribes*. Het vraagt wel voldoende lokale kennis. Voor mij als Amsterdammer zijn alle details en finesses goed te plaatsen. Voor lezers die de stad niet of nauwelijks kennen wordt dat lastiger. Helemaal voor buitenlandse lezers.

Veronica Bruijns
is beleidsmedewerker toetsen en beoordelen bij de stafdeling onderwijs en onderzoek van Hogeschool van Amsterdam en beheerder van de toetsite www.score.hva.nl

Correction

In the book review 'Narrative turn' by Melissa Laufer (*Th&ma* 1, 2016) the term 'internationalization of the curriculum' was mistakenly replaced with the term 'internationalization'.

Mooi werk

Pieter Slaman, Wouter Marchand en Ruben Schaik: Kansen in het Koninkrijk. Studiebeurzen 1815-2015.

Boom, Amsterdam.
ISBN 9789089535405;
232 blz. € 19,90

In 1815 kwamen sommige studenten van de Rijksuniversiteiten van Leiden, Groningen en Utrecht voor het eerst in aanmerking voor een studiebeurs. Zeventig talentvolle maar behoeftige studenten profiteerden ervan. De kersverse koning van het Verenigde Koninkrijk der Nederlanden wilde onderdanen kweken. Daarvoor had hij volksoepvoeders nodig, in het bijzonder predikanten en leraren. Ook de zuidelijke universiteiten in Gent, Leuven en Luik kregen deze mogelijkheid. Daar waren de beurzen vooral bedoeld voor aankomende leraren. De bisschoppen waren van staatsbemoeyenis voor de godgeleerdheid niet gediend. En van de beurzen voor een studie Nederlandse letteren werd nauwelijks gebruikgemaakt. De onderdanenfabriek van de koning liep niet geheel naar zijn wensen. Zijn doordrijverij had averechts effect, vooral in de zuidelijke Nederlanden. Ter voorkoming van misverstand: emancipatoire drijfveren speelden bij dit alles geen rol. De begunstigden behoorden stevast tot de hogere standen. Ze hadden het alleen tijdelijk wat minder breed.

Kansen in het Koninkrijk is geproduceerd ter gelegenheid van 200 jaar studiebeurzen van overheidswege. Maar het is allerminst een doorsnee jubileumboek. Het berust op drie parallelle proefschriften, alle gewijd aan belangrijke aspecten van de geschiedenis van de Nederlandse studiefinanciering. Staatkundig en bestuurlijk naast economisch en financieel, naast sociaal en emancipatorisch. Het boek is een mooie samenwer-

king tussen drie promovendi aan de drie universiteiten waarmee het in de noordelijke Nederlanden allemaal begon. Betaald door het ministerie van onderwijs, cultuur en wetenschappen dat sinds ruim een eeuw primair verantwoordelijk is voor de studiebeurzen. *Kansen in het Koninkrijk* behandelt meer dan alleen universitaire studiebeurzen. Ook het voortgezet onderwijs en het beroepsonderwijs, inclusief het leerlingstelsel, komen aan de orde. Het bespreekt ook meer dan beurzen van overheidswege. Tot 1953 waren beurzen uit private bronnen veel omvangrijker. Ook komt niet alleen het Europese deel van het Koninkrijk aan de orde. Het overzeese deel in Oost en West krijgt passende aandacht.

De geschiedenis van de rijksstudietoelagen is een bonte mengeling van goede bedoelingen en pijnlijke mislukkingen. Het beleid van koning Willem I liep uit op een debacle, financieel en qua beoogde effecten. Met als gevolg dat de overheid na diens regeerperiode decennia lang besloot af te zien van enige vorm van studiefinanciering. Wie zou menen dat beurzen per definitie drempelverlagend zijn, moet zijn oordeel herzien. De hele negentiende eeuw spelen standsoverwegingen een sleutelrol bij de maatregelen. Een hogere opleiding voor studenten uit de lage standen was vrijwel iedereen een gruwel. Pas na de Eerste Wereldoorlog werd vergroting van de toegankelijkheid een motief. En eerst in de jaren vijftig stelde dat oogmerk ook werkelijk iets voor. Wie zou menen dat met beurzen studiekeuzen zijn te beïnvloeden, vindt in dit boek talrij-

ke illustraties van het tegendeel. In het algemeen vinden aanhangers van het ideaal van de maakbare samenleving weinig van hun gading. Daarvoor is de beleidsvorming te weinig consistent, de factor overheidsfinancien te sterk en te wispelturig, en het gedrag van de leden van de samenleving te onvoorspelbaar.

De drie jonge onderzoekers hebben mooi werk geleverd en het helder en met een goed ontwikkeld gevoel voor *understatement* opgeschreven. Ze zijn niet bezweken voor de verleiding de recente geschiedenis overdreven veel aandacht te geven. Maar – de lezers kunnen gerust zijn – ze komen aan de orde: de beide even pijnlijke als langdurige perioden van voortdurend gedoe rond de rijkstudiefinanciering (1956-1986, 1987-2015). Weinig thema's genereerden zo vaak en zo lang studentenprotesten. Op weinig gebieden bleek politieke onenigheid over de oogmerken en de in te zetten middelen zo diep te zitten. Menig minister en staatssecretaris heeft er de tanden in gezet en op stuk gebeten. Het was niet goed of het deugd niet. Aan liefhebbers van politieke geschiedenis warm aanbevolen, voor wie belangstelt in de lange golven van de ontwikkeling van het hoger onderwijs in Nederland een *must read*. Met dank aan de uitgeverij en Gert Jan Slagter werd het boek zorgvuldig vormgegeven en rijk geïllustreerd.

Sijbolt Noorda
is hoofdredacteur van *Th&ma*